

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЖИВОГО КУТОЧКА ПРИРОДИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Марія ГОЛОВКО,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник: Яна МАКАРЕНКО,

кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

THE RELEVANCE OF USING A LIVING CORNER OF NATURE IN PRIMARY SCHOOL

Maria GOLOVKO

Анотація. У даній статті розкрито суть живого куточка природи, проаналізовано його користь та описано ряд переваг цього засобу навчання для молодших школярів.

Ключові слова: живий куточок природи, молодші школярі, пізнавальні процеси.

Abstract. This article reveals the essence of a living corner of nature, analyzes its benefits, and describes a number of advantages of this means of learning for younger schoolchildren.

Keywords: a living corner of nature, younger schoolchildren, cognitive processes.

Створення комфортного та стимулюючого освітнього середовища у класах Нової української школи є важливою складовою успішного навчання та розвитку учнів. Організація простору у класах передбачає не лише стандартні елементи меблів та навчального обладнання, але й уважне врахування потреб дітей у різних сферах їхнього життя. Міністерство освіти і науки України у своєму наказі рекомендує створювати у класах НУШ куточки живої природи.

Куточки живої природи, які створені (створюються) у закладах загальної середньої є чудовою базою для проведення дослідницької, дослідно-експериментальної, проєктної діяльності із здобувачами освіти різних вікових категорій. Організація

діяльності куточків живої природи в закладах освіти сприяє розвитку метапредметних компетентностей здобувачів освіти: пізнавальної, практичної, творчої, соціальної, екологічної, комунікативної, інформаційної.

Куточок живої природи – це спеціально організована частина класної кімнати, яка використовується для систематичного тривалого спостереження молодших школярів за об'єктами живої природи.

У «Положенні про куточок живої природи загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів» визначені такі вимоги до організації куточку природи:

1. Площа куточка живої природи, місце розташування, кількісний і видовий склад рослин і тварин визначаються відповідно до кількості учнів у навчальному закладі та з урахуванням місцевих умов.

2. У куточку живої природи утримуються найбільш характерні представники рослинного світу (водорості, вищі рослини) і тваринного світу (риби, земноводні, плавуни, ссавці) відповідно до навчальних програм з предметів природничого циклу.

3. Куточок живої природи забезпечується необхідним обладнанням та інвентарем.

4. У куточку живої природи забороняється утримувати отруйні рослини і тварин, продукти життєдіяльності яких є алергенами. Хворих тварин і тварин місцевої фауни (особливо ссавців), які можуть бути носіями небезпечних для людини хвороб

У куточку живої природи можуть бути експозиційна й навчально-дослідна частини, частина лабораторно-селекційної роботи та підсобне приміщення. На експозиційній частині розміщуються акваріуми, флораріуми, тераріуми та інсектарії.

Кількісний і видовий склад експозиції визначається дирекцією школи, місцевими умовами, наявністю експозиційних площадок. Навчально-дослідна частина має забезпечити кількісний і видовий склад об'єктів для навчально-дослідної роботи учнів та виконання програмних завдань із природознавства. У частині лабораторно-селекційної роботи мають бути умови для утримання, розмноження, вирощування, збереження рослин і тварин, догляду за ними, а також необхідна кількість навчально-дослідних місць для мешканців куточка живої природи [5].

Для початкової школи куточок живої природи має дуже велике значення. Спілкування із живими об'єктами, виконання

дослідів і спостережень, а також систематична робота по догляду, посилює відповідальність, прививає любов до природи, сприяє екологічному вихованню.

Включення дітей у процес догляду за мешканцями живого куточка створює основи для розвитку дбайливого та відповідального ставлення до живих істот і сприяє вихованню любові до природи. Рослини та тварини куточку живої природи також впливають на емоції дітей розвиваючи естетичні відчуття.

Постійна присутність рослин і тварин у навчальному середовищі сприяє формуванню у дітей відчуття важливості та необхідності їхнього існування. Регулярні спостереження у куточку природи та доступність різноманітних об'єктів сприяють розвитку конкретних уявлень про рослини і тварини [1].

Куток природи створюється поступово. Для організації спочатку може бути використаний кожен сезон. Можна організувати кутки класного типу, або ж у школах де є кілька паралельних класів, доцільно організувати загальні кутки для всіх початкових класів або для групи класів, наприклад, окремо для 1 і 2-х й окремо для 3-4-х класів.

Кімната для куточка живої природи повинна добре освітлюватися, відповідати нормам і вимогам для утримання тварин і вирощування рослин. У куточку живої природи потрібно підтримувати постійну температуру і вологу повітря – це є важливою умовою для росту рослин та утримання тварин.

Обладнання куточку живої природи включає:

- кімнатні рослини (традесканції, хлорофітуми, пеларгонії, фінікові пальми, кактуси та ін.);
- акваріум з рослинами і рибками;
- тераріум для тимчасового утримання дрібних тварин (ящірки, тритони, жаби, черепахи);
- ящик із скляними стінками, або банку з ґрунтом для утримування дощових черв'яків;
- інсектарій для утримання комах;
- обладнання для догляду за рослинами й тваринами.

Відбір конкретних рослин і тварин залежить від умов класу або школи.

Впровадження куточка живої природи має важливе значення для вдосконалення навчання в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». У цьому куточку учні регулярно проводять спостереження та надають догляд за живими організмами, практичні роботи, досліді та експерименти. Наявність такого куточка в школі дозволяє

використовувати завдання тривалого характеру, що не обмежується лише короткочасними спостереженнями. Куточок слугує не лише джерелом знань, отриманих у процесі дослідження, але і важливим засобом розвитку та зміцнення умінь і навичок самостійної роботи [2, 3].

Крім того, куточок живої природи надає вчителю постійний доступ до необхідного живого матеріалу. Матеріал куточка живої природи може бути використаний на уроках для демонстрації та лабораторних занять, для виконання учнями обов'язкових завдань зі спостережень за живими тваринами й рослинами і, нарешті, для занять гуртка юних натуралістів.

Л. Хитаєва рекомендує організовувати такі спостереження та практичні роботи в куточку живої природи для учнів 3-4 класів:

- спостереження за декоративними птахами (осінь – зима – весна);
 - спостереження за степовою черепахою (осінь, весна);
 - спостереження за хом'ячком;
 - спостереження за акваріумними рибками;
 - спостереження за розпусканням дерев на весні;
 - спостереження за жабами (на весні);
 - спостереження за кімнатними рослинами (кінець зима – весна);
 - спостереження за проростанням цибулі (середина – кінець зими);
 - створення «зимового городу» (зима);
 - спостереження за проростанням квасолі і зернових рослин (весна);
 - умови життя рослин (зима);
 - підготовка насіння огірків і моркви до висівання (квітень)
- [4].

Отже, куточок живої природи є актуальним засобом навчання на уроках «Я досліджую світ», який сприяє кращому здійсненню екологічного та природоохоронного виховання, формуванню наукового світогляду, вихованню, прищеплюванню школярам патріотичних і моральних почуттів і любові до Батьківщини. Ретельне планування куточка живої природи забезпечує виконання молодшими школярами різних видів практичних та дослідницьких робіт, які сприяють підтвердженню їхніх знань на практиці.

Список використаних джерел:

1. Живий куточок – чи потрібен він у класі? URL: <https://www.schoollife.org.ua/zhyvyj-kutochok-chy-potriben-vin-u-klasi/> (дата звернення: 24.10.2023)
2. Рукавець О. Інноваційні підходи на уроках з курсу «Я досліджую світ». 3 клас. *Початкова школа*. 2018. № 4. С. 25–27.
3. Третьякова Т. Пізнаємо природу різноманітними засобам навчання. *Початкова освіта*. 2010. № 14. С. 8.
4. Хитяєва Л. П. Цікаві завдання з природознавства для початкової школи. Харків: Видавництво «Ранок», 2008. 160 с.
5. Положення про куточок живої природи у загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.08.2002 р. № 456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>